

SPLITSKI MILESI I NJIHOVA DIPLOMA IZ GODINE 1711.

UDK: 929.52 Milesi (497.5 Split)
929.7.0332 "1711"
Stručni rad
Primljeno: 26. VII. 2001.

DENIS MARTINOVIĆ
Državni arhiv
23000 Zadar, HR
R. Boškovića bb

Služeći se izvornom diplomom dodjeljenoj obitelji Milesi, koja se čuva u Državnom arhivu u Zadru, autor je iznio podatke o njima i o usponu u društvenom položaju od XVI. do XIX. stoljeća. Istraživanja uključuju i druge izvore koji pružaju vijesti o nazočnosti i djelovanju te obitelji ne samo u Splitu već i u tadašnjoj venecijanskoj pokrajini Dalmaciji.

Dosad se o splitskoj obitelji Milesi najčešće pisalo vezano za graditeljsku baštinu grada Splita, odnosno njihovu renesansno-baroknu palaču.¹ Autori su se samo usputno bavili poviješću ove obitelji. Stoga ćemo se u ovom radu nešto podrobnije osvrnuti na samu obitelj i na njezinu diplomu (ducalu), kojom su stekli titulu conti i uz pomoć koje su tijekom XVII. i XVIII. st. igrali značajnu ulogu u životu grada Splita, njegove okolice pa i cijele regije.

Tko su Milesijevi? Netočan je podatak koji donosi F. Heyer² da su stari splitski rod, jer prve podatke o njima nalazimo u Splitu krajem XVI st., kada su se doselili iz Bergama. Zanimljiva je činjenica da je određen broj obitelji ili pojedinaca došao u naše krajeve upravo iz Bergama i njegove okolice. Takvi su stjecali plemićke privilegije i tit-

ule od Serenissime (u Zadru bilježimo obitelji: Lantana, Ponte i Petrioli; u Splitu, uz Milesije, Bajamonti i Capogrosso, a u Šibeniku Galbani). Zanimljivo bi bilo u nekom drugom radu pozabaviti se tim podatkom i utvrditi zašto se upravo iz Begrama i njegove okolice emigriralo u Dalmaciju, gdje obitelji svojim djelovanjem stiču imetak, ugled i časti. V. Spredi u svojoj enciklopediji plemstva³ navodi podatak da su Milesijevi građani Bergama još od godine. 1300. Giovanni Antonio (1472.-1558.) stekao je naslov viteza Jeruzalema u ratovima za Svetu zemlju. Njegovi su se potomci podijelili u dvije grane; jedna se odselila u Rim, a druga u Split. To se moglo dogoditi krajem XVI st. Rimska grana Milesijevih izumrla je oko godine 1700.

Splitska linija bergamskih Milesija započinje s Antunom.⁴ U XVI. i XVII. st. nema ih među uglednim građanima Splita. Njihov uspon na društvenoj ljestvici započinje krajem XVII. st. i početkom XVIII., kada se ističu na vojnom i trgovačkom polju. Kao što ćemo poslije detaljnije izložiti, 1703. godine primaju građanstvo Herceg Novog, a 1721. primljeni su u Plemićko Veliko vijeće grada Splita,⁵ deset godina nakon što su 1711. dobili naslov mletačkih conta. Godine 1732. postaju rimski i ankonitanski patriciji.⁶ Tih godina počeli su graditi svoju kasnorenesansnu palaču, koja je na jednome od središnjih gradskih trgova djelovala monumentalno i raskošno kao ni jedna do tada sagrađena u Splitu. Iz nacрта i crteža koje je izradio Petar Kurir 1751. godine⁷ uočljiva je raskoš reprezentativog pročelja s brojnim prozorima i balkonima, i u prizemlju s 5 dućana "na koljeno". Primjereno njihovom bogatstvu, može se samo pretpostavljati kakvim je uresima, štukaturama, zidnim slikama i pokućstvom obitelj ukrasila svoj dom. Od toga se do danas malo sačuvalo, uglavnom kamena plastika. Upustiti se u takvu gradnju, sigurno im nije bilo teško jer su im prihodi od zemalja u okolici Splita, Kaštela i Trogira donosili znatna sredstva, a u samome gradu imali su nekoliko kuća i dućana, na Luču mastionicu s bazenima, a na Dobrome voštarnicu. U splitskome predjelu Dobri sagradili su i manji ljetnikovac s perivojem.

Takvo bogatstvo i stečeni ugled omogućilo im je da obnašaju javne gradske službe. Ante Milesi izabran je na sjednici gradskog Vijeća 1734. godine za soprakomita,⁸ a Josip za gradskog savjetnika 1731.

godine.⁹ Za tog Josipa C. Fisković smatra da je započeo gradnju obiteljske palače u kasnorenesansnom stilu. O bogatstvu obitelji svjedoči i podatak koji donosi D. Božić-Bužančić da su Milesijevi među plemićkim i bogatim građanskim obiteljima Splita, imali najbrojniju poslugu, od čak 10 članova.¹⁰ Nekoć je u dvorištu Milesijeve palače postojao zdenac s kamenom krunom, koji se danas nalazi u vrtu Arheološkoga muzeja u Splitu,¹¹ fotografiju zdenca objavio je arhitekt Ćiril Iveković. Na kruni je uklesan obiteljski grb, u okruglom medaljonu od stiliziranoga lovorovog lišća. U sredini štita uzdiže se stablo s krošnjom, oko kojega se tri puta savilazmija. Stablo s desne i lijeve strane pridržavaju, gornjim šapama, dva uzdignuta lava. Postoji i druga varijanta grba, koji se čuva među Spisima Heraldičke komisije Državnog arhiva u Zadru.¹²

Austrijska carevina priznala je plemstvo Josipu pl. Milesiju 7. studenog 1822. godine.¹³ Godine 1729. Petar, sin Josipov oženio se contessom Lidijom Ferretti iz Ancone. Njihovi potomci nastavili su živjeti u Anconi sve do naših dana.¹⁴ Zahvaljujući trgovini i nasljedstvu po ženskoj, liniji u Anconi grade baroknu palaču u glavnoj ulici, Via del Comune.¹⁵ Ankonitanski Milesiji dodaju svojem prezimenu ono patricijske obitelji Ferretti.¹⁶ Iako su se sve obitelji koje se u XVIII. st. preseljavaju na drugu obalu Jadrana potalijančile, čini se ipak da svoje hrvatske korijene ne zaboravljaju, nego se njima ponose i rado ih ističu.¹⁷

Splitska grana Milesijevih izumrla je u devetnaestom stoljeću, točnije, u muškoj liniji 1833. godine.¹⁸

Vratimo se sada originalnoj diplomi iz 1711. Među spisima zbirke *Miscellanea* Državnog arhiva u Zadru čuva se svežanj sa šesnaest isprava i raznih prijepisa prikupljenih 1901. godine pri Financijskom pomoćnom uredu za Dalmaciju, koji se odnosi na feud Milesi.¹⁹ Među tim ispravama čuva se originalna diploma na pergameni (dimenzije: 58x40 cm). Što se može doznati čitajući jedan takav dokument? Kao i sve isprave takvog tipa, i ova donosi zanimljive podatke o obitelji i njezinim članovima, te razloge zbog kojih je Senat odlučio podijeliti splitskim Milesijima plemićki naslov *conti*.²⁰ Već se molbom koje su Senatu *Serenissime*,²¹ uputili braća Franjo i Josip sinovi pok. Petra, za dodjelu bilo kakvog plemićkog naslova, navode zasluge oca

i sinova u Morejskome ratu. Taj mletačko-turski rat vođen od 1664.-1699., zvan Morejski zbog osvajanja Republike sv. Marka 1686. na Moreji²² (Peloponez), imao je odjeka i u našim krajevima. Vodile su se borbe s Turcima oko Sinja, Čitluka i u Boki. Nakon opsada i krvavih bitki uz pomoć malteške mornarice i papinskih trupa osvojeni su Sinj, Čitluk i Herceg Novi. U tim su opsadama, kako čitamo u dukali, sudjelovali otac i sinovi Milesi. Osobito se istaknuo Franjo, u borbama oko Herceg Novog. Potpisivanjem mirovnog ugovora u Srijemskim Karlovcima 1699. Veneciji je priznat osvojeni teritorij, pa se nova granica pomakla do Knina i Čitluka, a u Boki Mlečani dobivaju Herceg Novi i Risan. Zbog zasluga u spomenutom ratu, Senat Milesijima dodjeljuje sto ari (cento campi)²³ u okolici Herceg Novog i Kotaru Split. Zbog blizine turske granice, skučenosti prostora i siromaštva stanovništva Milsiji su se odrekli zemlja u okolici Herceg Novog u korist tamošnjega osiromašenog živilja. Prihvaćeno samo 23 ara u okolici Splita i Trogira. O svemu tome i zaslugama u Morejskome ratu doznajemo i iz izvještaja koje Generalni providuri šalju Senatu od 1683. do 1710. godine.²⁴ Providuri u više navrata ističu požrtvovnost i odanost Milesijevih kako u krvavim bitkama, tako i u nesebičnom pomaganju stanovništvu osvojenih teritorija izdvajanjem i vlastitih materijalnih sredstava. U vrijeme rata zavladao je glad, pa su organizirali i brodovljem osigurali dovoz hrane, pridonoseće tako uspjehu vojevanja. Nakon potpisivanja mira 1699. ulažu osobna sredstva da se održi trgovina, izgrade javne zgrade, skladišta za trgovačku robu, da se poprave trgovački putevi, osobito u Čitluku i Herceg Novom. U dukali čitamo i podatke o javnom dobročinstvu obitelji u samome Splitu. To se odnosi na izdvajanje velikih novčanih sredstava od vlastitih prihoda za održavanje državnih brodova Republike sv. Marka, te pokretanje trgovine drvom i vapnom, na čemu je obitelj izgradila temelje svojega kasnijeg bogatstva. Uopće, Milesijevi su se nalazili svagdje gdje se pojavila potreba za pomoći na javnome polju. Za takva odricanja i predanost u Herceg Novom i njegovoj okolici Vijeće grada Herceg Novog prima obitelj Milesi u građane prvog reda, o čemu svjedoči i originalna diploma izdana Petru Milesiju i njegovim sinovima Franji i Josipu od 3. ožujka 1703. godine.²⁵

Sve je to utjecalo (građanski status, dodijeljeni feud) na odluku Senata da braći Milesi, Franji i Josipu, dodijeli plemićki naslov conti

za njih i njihove zakonite nasljednike, dukalom od 10. ožujka 1711. Ducalu donosimo na kraju rada u originalnom tekstu i hrvatskom prijevodu. Na temelju feudalne investiture od 10. rujna 1711. obitelj Milesi upisana je u "Libro Aureo" (Vol. I, N. 231, f. 329). Na kraju možemo zaključiti da je prejasna Serenissima dodjeljivala plemićke naslove onim obiteljima koji su štitili njezine interese ili od kojih je imala višestruku korist; a tim činom pala Venecija je davala primjer drugima kako se služeći državu na lagunama, mogu uzdići do najviših časti. Naravno da pritom ne smijemo zaobići činjenicu da se moć, ugled i čast najčešće odnose na obitelji doseljene iz Italije, zbog osobnih interesa i, dakako ponovno interesa mletačke države koja, je diljem Dalmacije rado naseljavala tuđince tj. Talijane, a nerado se oslanjala na domaće stanovništvo.

JOANNES CORNELIO DEI GRATIA DUX VENETIARUM

Universis et singulis Rectoribus, et Rappresentantibus Nostris ac praesertim Provisori nostro Generali in Dalmatia, et Albania, et Successoribus, significamus hodie in Consilio nostro Rogatorum captam fuisse Partem tenoris infrascripti Videlicet. Quanto col degno Essemplio del Padre habbino contribuito con vivi testimonij di divotione, e valore li Fedeli Francesco, et Iseppo Milesi, in moltis anguinosi cimenti della Guera passata nelle Provincie della Dalmatia, et Albania, e quanto habbino con l'opera loro giovato cosi nell' (introdurre) e mantener la confluenza del (negotio) nelle Piazze di Sign, (Castelnuovo), e Citclut, nelle quali in (occasioni) d'Assedij esposero le proprie vite, e sostanze, come nel attrahere, e (stabilire) nuove (Famiglie) alla (popolatione) di quelle Piazze, e nel mantener le piu' utili (corrispondenze) nel Paese Turchesco, l' ha' distinto il (Senato) nel (Decreto) 3. Marzo 1703. (con) espressioni d'intiero (Pubblico) (gradimento). A tali rimostranze di (rassegnazione) e di Fede s'unisce pure il merito, che risulta loro nell' esser (prontamente) concorsi a' far nel ritardo de (pubblici) Caicchi con molti considerabili esborsi di Denaro varie (imprestanze) nelle (Pubbliche) camere, (nonche) nel

supplire senza alcun minimo interesse alle mancanze de Biscotti, et altri requisiti necessrij in piu' d' una Piazza di nuova conquista, tutto (pienamente) confermato da molteplici Attestati de (Provveditori) (Nostri Generali), et altri (pubblici) (Rappresentanti) in quelle Provincie, e che valse a qualificar la Famiglia (medesima) del Carattere di Cittadina del (primo) Ordine di Castel Nuovo et ad assegnarle col (Decreto) (predetto) Campi Cento in quelle adiacenze e nel distretto di (Spalatro); Di questi pero (volontariamente) rassegnatisi a vintitre' (solamente) perche restav potesse congli' altri sovvenuta la poverta di quei Distrittuali. Riccorono di presente alla (Signoria Nostra) implorando della (Publica) munificenza con la scorta delle loro distinte benemerenze qualche Titolo d'honore, che resti appoggiato (sopra) li Terreni di (Publica ragione) da loro, come (sopra) possessi, e (sopra) gli altri, che in (adempimento) delli Campi cento (predetti) gli restano in virtú del (Decreto) stesso assegnati, per haver a goder il tutto a (conditione) di Feudo. Honesta però riconoscendosi la loro Istanza per il degno (servizio), che (hanno) reso ad'ogni (Publica) Occoreanza, per la civiltá della loro (condtione) e per quello si rileva dalle giurate informacioni hora lette. L'ANDERÁ parte, che li Fedeli (Francesco) et Iseppo (Fralelli) Millesi, (quondam Pietro) : siano per benignitá di questo Consiglio insigniti del Titolo di CONTI con li loro legittimi Discendenti, in perpetuo, e con il soliti Privileggi e prerogative al Titolo stesso attinenti, (havendo) questa marca d' honore á restar (appoggiata) (sopra) li 23 Campi da essi come (sopra) possesi, (sopra) gl' altri, che sino alla summa delli Cento gli venissero in virtú del (sopra) cenato (Decreto) di (publica ragione) assegnati, perche habino a riconoscerli, e goderli con le solite (contributioni) a (condtione) di Feudo per Essi, e loro Discendenza (legittima) Mascolina in perpetuo, cosi che estinta questa habbino li Beni con l'ornamento del Titolo di Conte á devolversi in (Publico), restando ad' essi Fratelli Millesi, l'obbligo ingionto di presentar al (Magistrato sopra) Feudi il Disegno de Beni pubblici sin ad' hora conseguiti con loro veri confini, come di queeli, che andassero sino alla summa predetta, conseguendo, per dover esser (descritti) sotto l'investitura a (publica) dovuta cautione; onde

(décorata) la Famiglia stessa da questo honorifico freggio, continui a ben servire, et a (maggiormente) meritarski la (publica) gratia. Quare auctoritate supradicti Consilij mandamus vobis, ut ita exequi debeat-
is.

Data in Nostro Ducali Palatio, Die Duodecima Mensis Martij Indictione Quarta, Anno M.DCC.IX.

Dukala obitelji Milesi od 12. ožujka 1711. godine.

** Napomena, sve skraćene riječi u tekstu su razriješene i stavljene u zagrade.

Ivan Cornelio milošću Božjom Dužd mletaka itd. svima i pojedinim rektorima i predstavnicima našim, a ponaosob našim generalnim providurima u Dalmaciji i Albaniji, i nasljednicima obznjanjujemo da je danas u našem velikom Vijeću umoljenih prihvaćen zaključak sadržaja koji slijedi a to jest:

Imajući u vidu časni primjer oca, pridonijeli su živom svjedočenju odanosti i hrabrosti braća Francesco i Izeppa Milesi u mnogim krvavim bitkama proteklog rata u pokrajinama Dalmaciji i Albaniji, i tako svojim djelom pripomogli uređenju i održanju triju trgovačkih sjecišta, Sinja, Herceg Novoga i Čitluka, u kojima su za vrijeme opsada izložili vlastite živote i imetak, kako bi privukli nove obitelji za stanovnike ovih trgovačkih mjesta, a sve u svrhu obrane od turske države, što je odredilo da Senat izrazima zahvalnosti i zadovoljstva donese dekret od 3. ožujka 1703. godine.

Na takvo odricanje, predanost i vjernost dodaju se i zasluge za izdavanja velikih svota novca za javno dobročinstvo u više osvojenih mjesta, za održavanje državnih brodova i sirotinjskog baškota; sve je to potkrijepljeno mnogim potvrdama naših Generalnih providura i drugih javnih službenika u ovim provincijama što je odredilo ovu obitelj kao građane prvog reda u Herceg Novom.

Dodijeljeno im je gore navedenim dekretom sto ari u okolici Herceg Novog i Kotaru Split. Oni su prihvatili samo dvadeseti tri ara,

a da se ostatak podijeli sirotinji u okolici Herceg Novog. Obraćaju se molbom našem gospodstvu da se na osnovi njihovog javnog dobročinstva i stečenih zasluga dodijeli im plemićki naslov, što podupiru i dobivenim javnim zemljama i drugim dobrima kao feud.

Mi smo u njihovoj molbi prepoznali njihovu poštenost i zbog toga, i njihove javne službe kojoj su se odazvali kad god se pojavila nekakva potreba za njihovom uslugom, i zbog njihove građanske uljudenosti i navedenih sada pročitanih obavijesti koje su dane pod zakletvom, zato iz svega navedenog vjernim podanicima Franceschu i Izeppu braći Milesi pok. Petra dobrotom Vijeća dodjeljuje se naslov Conti i svim njihovim zakonitim nasljednicima i dalje neprekidno, s uobičajenim privilegijima i povlasticama koje pripadaju tom naslovu. Dužnost je nasljednika da Magistratu za feude, u slučaju da izumre muška loza prilože točan nacrt dodijeljenih zemalja s točno ucrtanim granicama, kako bi se gore navedeni feud vratio državi.

Zbog toga po autoritetu gore navedenoga Vijeća šaljem vam da tako trebate postupiti.

Izdano u našoj Duždevoj palači dana 12. ožujka indikcije četvrte, godine 1711.

Prijevod originalne diplome (dukale) iz 1711. godine.

BILJEŠKE

1. Cvito Fisković: *Milesijeva palača Pomorski muzej JAZ-u u Splitu*, Zagreb, 1960., 11-15.
Kruno Prijatelj: *Novi prilozi o baroku u Splitu*. Anali Historijskog instituta JAZ-u u Dubrovniku, Dubrovnik, 1953., 319-320.
2. Friedrich Heyer: *Der Adel des Königreiches Dalmatien*. Nürberg, 1873.
3. Vittorio Spreti: *Enciclopedia Storico - nobiliare Italiana*. Vol. IV, Milano, 1931., 593-594.
4. Miroslav Granić: *Dalmatinske obitelji u "Libro aureo dei veri titolati"*. Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Zadar, 1992., sv. 30, 159-208.
5. Arsen Duplančić: *Regesta zapisnika Splitskog Velikog Vijeća od 1620-1755. godine*. Građa i prilozi za povijest Dalmacije, Split, 1998., br. 14, 125.
6. M. Granić, vidi br. 4.
7. K. Prijatelj, vidi br. 1.

8. A. Duplančić, vidi br. 5., 150.
9. A. Duplančić, vidi br. 5., 186.
10. Danica Božić-Bužančić: *Prilog poznavanju života SPLICANA u doba teške epidemije 1783-1784*. Kulturna baština, Split, 1985., br. 16, 91-95.
11. Ćiril Mertod Iveković: *Dalmatiens Architektur und Plastik*, VI.-VIII., Wein 1926., tab. 245, sl. 4.
12. Državni arhiv u Zadru, Spisi Heraldike komisije za Dalmaciju (1817-1831), svež. 5, VIII/7.
13. D. Martinović-M. Granić: *Grbovi i rodoslovlja iz Povijesnog arhiva u Zadru*, Split 1997., 25.
14. V. Spreti, vidi br. 3.
15. Cvito Fisković: *Nekoliko naših majstora i spomenika u Ankonitanskim Markama*, Zbornik za likovne umetnosti, Novi , 1979., br.15, 326.
16. V. Spreti, vidi br. 3.
17. Emilij Laszowski: *Neke hrvatske plemićke porodice u Italiji*. "Vitezović" br. 6, Zagreb 1903., 96.
18. DAZd, Ind. 27 (81), Matrice delle famiglie Nobili della Dalmazia per ordine alfabetico, 160.
19. DAZd, Miscellanea, svež. 150. poz. 5.
20. DAZd, Miscellanea, vidi br. 18, br. 1, l. 1.
21. DAZd, Miscellanea, vidi br. 18, br. 3, l. 1-2.
22. Grga Novak: *Prošlost Dalmacije*. Zagreb, 1944., Tom II, 229-232.
23. Cento Campi (1 padovanski campo, (zemljišna mjera) = 36.5587 ari ili 3.655 m²).
24. DAZd, Miscellanea, vidi br. 18, br. 9, l. 1-4.
25. DAZd, Miscellanea, vidi br. 18, br. 16, l. 1.

MILESI DI SPALATO E IL LORO DIPLOMA DELL' ANNO 1771

Riassunto

Nell'articolo intitolato I Milesi di Spalato e il loro diploma del 1711, per mezzo dei diplomi (ducali) conferiti alla famiglia Milesi nel corso di trecento anni circa si puo con facilità ricostruire il passato di questa stirpe italiana, che in questa parte dell'Adriatico riuscì ad acquistare reputazione, onori e il titolo nobiliare, grazie ad alcuni dei suoi uomini che sapevano fedelmente servire la Repubblica di S. Marco. Questa li aveva premiati per tale fedeltà perché solo così riusciva a mantenere la Dalmazia tra gli artigli del leone. Anche se i Milesi di Spalato continuano a vivere ad Ancona ci tengono tuttavia a sottolineare le loro radici dalmate le quali resero loro possibile raggiungere una posizione sociale prestigiosa.

